

Kritisk eftersyn af dyremodellers nytte

Tveit, Geir

Published in:
Bio-Etik i Praksis

Publication date:
2008

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Tveit, G. (2008). Kritisk eftersyn af dyremodellers nytte. *Bio-Etik i Praksis*, 5(2).

Kritisk eftersyn af dyremodellers nytte

Der findes ikke megen viden om, hvor ofte medicinsk forskning, der bruger dyr som modeller, fører til indsigt, som kan overføres til mennesker og fremme behandlingen af menneskelige sygdomme. Mens forsvarere og modstandere af dyreforsøg stadig står stejlt over for hinanden i Storbritannien, kan et dansk forskningsprojekt drage nytte af et mindre konfrontatorisk klima til at undersøge nytten af dyremodeller.

Af Geir Tveit

Hvad kendetegner en god dyremodel? Et dansk forskningsprojekt skal forsøge at lægge grunden for, at der kan opstilles nogle kriterier. Disse kriterier skal både dreje sig om dyrenes velfærd, at der ikke bruges flere dyr end nødvendig samt om, hvorvidt brugen af dyr i hvert enkelt tilfælde er egnet til at give nogle svar, som med stor sandsynlighed kan overføres til mennesker. Det er nemlig langt fra givet, at dyreforsøg faktisk giver sådanne svar.

Axel Kornerup Hansen, professor i forsøgsdyrvidenskab ved Det Biovidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet, deltager i projektet, som er en del af et større forskningsprojekt, der drejer sig om stofskiftelidelser hos mennesker. Han siger: "Vi må blive bedre til at acceptere, at vi ikke kan sige noget direkte fra dyreforsøg om, hvad der vil ske med mennesker. Vi kan efter forsøg med dyr sige, hvad som muligvis kan indtræffe hos mennesker, men det er langt fra givet, at det rent faktisk vil indtræffe. Og et negativt svar i dyr fortæller os i princippet ingenting om mennesker."

Anna Olsson, som forsker i forsøgsdyr ved Instituto de Biologia Molecular e Celular i Porto i Portugal, deltager også i projektet. Hun har i flere år interesseret sig for nytten af dyremodeller i forskning med medicinsk sigte og fremholder, at det vides forbavsende lidt om dyremodellers nytte: "Jeg er i tiltagende grad blevet slået af, at der næsten ikke findes bagudrettede, systematiske undersøgelser af, hvilken nytte dyremodellerne gør", siger hun.

Målt med britiske alen er det usædvanligt, at naturvidenskabelige forskere selv går ud med kritiske udsagn om brug af dyremodeller. Mens det danske projektet foregår, er en international diskussion – med tyngdepunkt i England – om nytten af dyremodeller i medicinsk forskning igen blusset op. Tonen har længe været hård fra begge sider, og krav om ophør af alle former for dyreforsøg fra modstanderes side er blevet mødt med bombastiske udsagn fra forskerhold, hvor det er blevet hævdet, at dyreforsøg har været helt nødvendige for nær sagt alle medicinske landvindinger de seneste hundrede år. Det er kritik af disse udsagn, som har fået striden til at blusse op igen.

Britiske konfrontationer

Den britiske videnskabsforsker og forskningsskribent Robert Matthews har set nærmere på den påstand om betydningen af dyreforsøg, som han mener, gennem årene optrådte som en slags mantra i mange medicinske videnskabskredse. Påstanden blev sandsynligvis først fremsat af US Public Health Service som en del af en udtalelse i tidsskriftet *The Physiologist* i 1994 om betydningen af brug af dyr i biomedicinsk forskning og adfærdsforskning. Udtalelsen indeholdt en sætning, som bl.a. det britiske Royal Society og det britiske sundhedsministerium senere har tilsluttet sig:

'Praktisk talt alle medicinske fremskridt i løbet af det seneste århundrede har været direkte eller indirekte afhængige af forskning med dyr'.¹ Robert Matthews påpeger, at påstanden ikke var underbygget med referencer til publicerede eller upublicerede undersøgelser af sagens indhold. Forfatterne anså det tydeligvis som et selvindlysende faktum, som ikke trængte til nærmere begrundelse. Og senere har denne udtalelse fået selvstændig autoritativ kraft ved at blive citeret i andre artikler.

Påstanden kan ses som et svar på dyreværnsaktivisters fysiske angreb på forsøgsdyranlæg og hadske tone over for forskere, som anvender forsøgsdyr. Den indgår altså i dét, som længe har haft karakter af en krig mellem grupper med yderliggående standpunkter om, hvorvidt mennesker kan tillade sig at påføre dyr lidelser for måske på længere sigt at afhjælpe menneskers lidelser. Robert Matthews har forsøgt på formelt, videnskabeligt grundlag at undersøge, hvorvidt påstanden kan siges at være sand. Han kommer til den konklusion, at påstanden er alt for generel og bastant til at kunne valideres, og mener, at der bør gennemføres en systematisk undersøgelse af dyreforsøg i forbindelse med medicinsk forskning for at få testet, hvor langt påstanden holder. Dog indrømmer han, at det vil være en enormt omfattende opgave, så alternativt opfordrer han de forskerorganisationer, som har støttet påstanden, til at moderere den til for eksempel 'dyremodeller kan give og har givet mange vigtige indsigter, som har ledt til store fremskridt inden for medicin og kirurgi'.

Set fra en dansk synsvinkel, er det tydeligt, at Robert Matthews befinder sig i et debatklima om forsøgsdyr, som er mere præget af konfrontation, end blandt andet det danske. Hans artikel, som blev trykt i Journal of Royal Society of Medicine i februar i år, er blevet imødegået af direktøren for Research Defense Society, Simon Festing.

Matthews havde i sin artikel henvist til, at den omstridte påstand blev støttet i en udtalelse, som Research Defense Society stod bag, og som var underskrevet af 500 fremstående forskere. Festing karakteriserede denne henvisning som uærlig i et svar i samme tidsskrift i maj. Han gjorde gældende, at udtalelsen som helhed betragtet var langt mere nuanceret, og at den blandt andet også indeholdt seks punkter om etik, dyrevelfærd, behovet for at udvikle alternativer til dyreforsøg og behovet for en oplyst debat. Udtalelsen er i øvrigt ikke længere at finde på Research Defense Society's netsted. Derimod er der links til "mere end 150 ledende britiske forskningsorganisationer", som har lagt erklæringer på nettet, hvor de "slutter op om etisk forsvarlig brug af dyr i medicinsk forskning". Mange af disse erklæringer er af relativt ny dato, og Research Defense Society mener, at de skal ses som et tegn på "en dramatisk øget åbenhed omkring spørgsmålet", og at det viser, at organisationerne nu er "opsatte på at møde irrationalitet og vold med fakta og argumenter".

Man kan vælge at se denne udvikling som udtryk for en vis opblødning i den britiske strid. Medicinske forskerorganisationer, der tidligere ubetinget har sværget til brug af dyremodeller, lægger nu større vægt på, at forskerne skal se sig om efter andre måder at opnå resultater på. Men klimaet er fortsat så konfrontatorisk, at betingelserne er dårlige for at gennemføre den form for undersøgelser, som Matthews har efterspurgt, og som det danske projekt har taget fat på.

Undersøges normalt ikke

I Danmark er det efterhånden en udbredt opfattelse, at dyremodeller kan give værdifuld indsigt i grundlæggende biologiske mekanismer til gavn for medicinsk forskning, men at de sjældent giver konkrete svar, som direkte kan overføres til mennesker.

Anna Olsson gør gældende, at det i det store og hele ikke undersøges, hvilken forbindelse der er mellem resultaterne af dyreforsøgene og eventuelle kliniske forsøg på mennesker. Der er få

---

¹ 'Virtually every medical achievement of the last century has depended directly or indirectly on research with animals.'

systematiske gennemgange af sammenhængen mellem resultaterne fra brugen af dyremodeller og en behandling eller medicin, som efterfølgende kommer på markedet.

“I forhold til den store mængde dyreforsøg, som indgår i medicinsk forskning, og den store betydning, brugen af dyremodeller tillægges, er det alt for få publicerede undersøgelser af sammenhængen mellem dyreforsøg og resultater af forsøg på mennesker”, siger Anna Olsson og tilføjer, at når der en sjælden gang laves en sådan gennemgang på et medicinsk område, viser det sig gerne, at dyremodellernes resultater ikke har været til så stor nytte, som man skulle ønske.

Et eksempel på en systematisk gennemgang af forskningspublikationer med det formål at undersøge, om man kan overføre resultater fra dyremodeller til mennesker, kommer faktisk fra Storbritannien, nærmere betegnet Skotland. Malcolm Macleod fra Universitetet i Edinburgh har, sammen med det internationale konsortium CAMARADES, studeret brugen af dyremodeller i forbindelse med udvikling af medicin til patienter med slagtilfælde. Et resultat af gennemgangen var, at der kun var en positiv effekt på mennesker af ét ud af 97 stoffer, som efter anvendelse i dyremodeller blev betragtet som så lovende, at de efterfølgende blev afprøvet i kliniske forsøg på mennesker. På den anden side blev tre ud af 18 stoffer, som blev afprøvet på mennesker, men som ikke havde været vejen rundt om dyremodeller, fundet effektive på patienter, som havde været igennem et slagtilfælde.

Axel Kornerup Hansen finder ikke et sådant resultat overraskende. Han mener, der er mange gode grunde til, at konkret afprøvning af stoffer ikke fører til brugbare resultater, og tilføjer: ”Hvis man gennemgik al naturvidenskabelig forskning – med eller uden dyr – ville man hurtigt komme frem til, at 99 % af det, vi laver, ikke fører til noget som helst. Enten fordi hypotesen forkastes, eller fordi der ikke var de store perspektiver i den nye erkendelse. Det er et generelt problem, at man ikke taler særligt åbent om, at det hænger sådan sammen. Det specielle problem ved dyreforsøg er imidlertid, at vi netop bruger levende dyr som midler til at søge erkendelse. Så vi har en forpligtelse til at prøve at få mere ud af det end den ene procent. Brugen af dyr kræver særlig omtanke.”